

جغرافیا و روابط انسانی، پاییز ۱۳۹۷، دوره ۱، شماره ۲

بررسی نقش سرمایه اجتماعی در تحولات نواحی شهری (مطالعه موردی: شهر دهدشت)

بیژن رحمانی^{۱*}، سروش سنایی مقدم^۲، محمد درخشان زاده^۳، مهدی حسین پور^۴

۱- دانشیار جغرافیای و برنامه ریزی روستایی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران

۲- دانشجوی دکتری جغرافیای و برنامه ریزی روستایی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران

۳- دانش آموخته کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه پیام نور بروجن، ایران

۴- دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه زنجان، ایران

seroushsanaei7@gmail.com

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۰۶/۳۰

تاریخ بازنگری: ۱۳۹۷/۰۶/۲۵

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۰۶/۲۲

چکیده

سرمایه اجتماعی حاصل شکل‌گیری و استقرار ارزش‌ها، هنجارها، سنت‌ها، عرف‌ها و قواعد به صورتی خودجوش و در بستری از روابط متقابل اجتماعی است، زمینه‌سازی همدلی، همکاری، نوع‌دوستی، وفاداری، وجدان کاری در زندگی اجتماعی از جانب افراد است. این نوع از سرمایه بستر مناسبی برای بهره‌وری سرمایه انسانی و فیزیکی و راهی برای نیل به موفقیت قلمداد می‌شود. هدف از این پژوهش بررسی نقش سرمایه‌های اجتماعی در توسعه شهری شهر دهدشت است. نوع تحقیق کاربردی و روش مورد استفاده توصیفی-تحلیلی می‌باشد و برای گردآوری اطلاعات از روش‌های کتابخانه‌ای و میدانی (پرسشنامه، مشاهده و مصاحبه) استفاده شده، جامعه آماری پژوهش کلیه ساکنان شهر دهدشت هستند که با استفاده از فرمول کوکران نمونه‌ای به حجم ۳۸۰ نفر از بین آن‌ها به صورت تصادفی انتخاب شده است. اعتبار پرسشنامه با استفاده از روش آلفای کرون باخ آزمون شده است. در این مطالعه، برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش‌های تحلیل عاملی استفاده شده است. از میان متغیرهای مربوط به کیفیت زندگی، ۲۸ شاخص استخراج و با استفاده از تحلیل عاملی به ۶ عامل تقلیل یافته‌اند، عوامل به دست آمده از تحلیل عاملی جمعاً ۶۳/۳۹ درصد از واریانس را در برمی‌گیرند. در بین ۶ عامل استخراج شده، عامل اعتماد اجتماعی به تنهایی ۱۸/۶ درصد واریانس را پوشش می‌دهد که تأثیرگذارترین عامل در مطالعه می‌باشد؛ و عامل ناهنجاری‌های اجتماعی، با ۳/۶ درصد از واریانس کمترین تأثیر را در توسعه شهری، شهر دهدشت داشته است.

واژگان کلیدی: کیفیت زندگی، سرمایه اجتماعی، توسعه شهری، تحلیل عاملی، دهدشت.

مقدمه

نواحی شهری با چالش‌های مهمی در زمینه‌های تخریب فیزیکی و محیطی، محرومیت اجتماعی، ناامنی، بیکاری، کمبود مسکن و ترافیک روبرو هستند که این مشکلات کیفیت زندگی شهری را به شدت کاهش می‌دهند. با این وجود سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان در سطوح بین‌المللی و ملی بر قابلیت شهرها برای بهبود کیفیت زندگی انسان‌ها تأکید دارند (UNFPA, 2007: 13). یکی از گرایش‌های نو که تأثیر شگرفی در فرایند تحول دیدگاه‌ها و روش‌های برنامه‌ریزی شهری در نیمه دوم قرن بیستم داشته است، نظریه‌های اجتماعی و کیفی توسعه است که در قالب مفاهیمی همچون کیفیت زندگی، رفاه اجتماعی و غیره نمود عینی یافته است این مفاهیم مورد توجه مجامع علمی و تحقیقاتی جهان قرار گرفت، به گونه‌ای که کنگره‌ها و همایش‌های بین‌المللی مختلفی با عنوان «توسعه پایدار شهری در قالب کنفرانس ریو» و ... برگزار و به تصویب جهانی رسید. نتیجه و حاصل برگزاری چنین همایش‌هایی در عرصه جهانی، رواج مفاهیم و کاربرد شاخص‌های اجتماعی و کیفی در فرایند برنامه‌ریزی شهری بوده است (کوکبی و همکاران، ۱۳۸۴: ۸).

هر جامعه پویا و سالم شهری، نیازمند حضور شهروندانی است که در قبال اجتماعی که در آن زندگی می‌کنند، متعهد باشند لازمه تحقق چنین امری تقویت رفتار شهروندی است. شهروندی یکی از مهم‌ترین مفاهیم و ایده‌های اجتماعی است که در بازخوانی رابطه فرد و جامعه کارایی دارد. عنوان شهروند به عضوی از یک اجتماع اطلاق می‌گردد که برخوردار از همه حقوق و متعهد به مسئولیت‌هایی است که با این عضویت همراه است (افشار کهن و ناجی مهر، ۱۳۹۲: ۲).

رفتار شهروندی به این دلیل در جامعه محلی مهم بوده که جوامع از طریق شرح وظیفه و قوانین قادر نیستند طیف وسیعی از رفتارهای مورد نیاز برای دستیابی به هدف را انتظار داشته باشند (عبدالله زاده فر، ۱۳۹۶: ۶) یکی از متغیرهای که انتظار می‌رود با رفتار شهروندی ساکنین محله رابطه داشته باشد، سرمایه اجتماعی است. مفهوم سرمایه اجتماعی به پیوندها ارتباطات میان اعضای یک شبکه به عنوان منبعی با ارزش اشاره دارد و یا خلق هنجارها و اعتماد متقابل موجب تحقق اهداف اعضا می‌شود (احمدی و محمدی بلبلان آباد، ۱۳۹۲: ۱۵۵).

سرمایه اجتماعی، مفهومی جدید، پویا و رابطه‌ای میان شاخص‌های اجتماعی، محیطی و اقتصادی به حساب می‌آید (عبدالله زاده فر، ۱۳۹۶: ۶)، به عنوان یک عامل مهم و زیربنای توسعه فرهنگی، سیاسی، اجتماعی و اقتصادی هر جامعه، گروه‌ها و افراد را قادر می‌سازد تا فضاهای فیزیکی را بهره‌ور و فضاهای فرهنگی و اجتماعی را مساعد نمایند (شیخی و همکاران، ۱۳۹۵: ۴۱۲). سرمایه اجتماعی را می‌توان متأثر از ویژگی‌های فیزیکی محله از یک سو و ویژگی‌های فیزیکی محله از سوی دیگر و همچنین تأثیر متقابل این دو بر یکدیگر دانست (اردشیری و همکاران، ۱۳۹۲: ۳۶).

سرمایه اجتماعی ارتباطی توصیف‌کننده نوعی روابط شخصی است که افراد با یکدیگر به خاطر سابقه تعاملاتشان برقرار می‌کنند (پیران و همکاران، ۱۳۹۱: ۱۶۷). در واقع سرمایه اجتماعی رابطه‌ای به ارتباط مؤثر بین افراد که یکدیگر

را دوست دارند، به یکدیگر اعتماد دارند و یا هم هویت می‌یابند، توجه دارد (غیائی ندوشن و امین‌الرعیاء، ۱۳۹۵: ۱۸۷).

از هم‌گسیختگی روابط اجتماعی در شهر، گسترش شهرنشینی، افزایش مهاجرت از روستاها به شهرها و تنوع فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی متعاقب آن، کاهش همکاری و تعاون شهروندان، کمبود حمایت‌های اجتماعی از برنامه‌های عمران شهری، ضرورت ایجاد امنیت اجتماعی، پدیده بیکاری و مشاغل کاذب درون شهرها و به‌طور خلاصه مسائل و مشکلات شهری و عدم مشارکت شهروندان در برنامه‌ریزی‌های توسعه اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی، در بسیاری از شهرهای درحال توسعه و توسعه‌نیافته، به‌ویژه کلان‌شهرها موجب اتلاف سرمایه‌های مادی و معنوی و تشدید مشکلات و ناهنجاری‌های شهری گردیده است (Roback, 1982: 1259).

سرمایه اجتماعی به‌عنوان عامل تقویت‌کننده روابط جمعی، شبکه‌ها و انسجام بخش «میان انسان‌ها»، «انسان‌ها و سازمان‌ها» و «سازمان‌ها با یکدیگر» به نهادینه شدن اقدام گروهی می‌انجامد (محسنی تبریزی و آقا محسنی، ۱۳۸۹). اهمیت موضوع سرمایه اجتماعی و نقش آن در توسعه‌یافتگی تا حدی است که می‌توان آن را در شکوفایی اقتصاد تمام جوامع توسعه‌یافته و شهرهایی که در صدر جدول توسعه‌یافتگی قرار دارند، به‌طور آشکاری مشاهده کرد. رشد اقتصادی و توسعه‌یافتگی زمانی که با رهگیری از سرمایه اجتماعی مناطق تأمین گردد برابری و عدالت اجتماعی را برخلاف دیگر روش‌های ایجاد رشد اقتصادی فراهم می‌آورد (Ring et al, 2010: 171-195). بنابراین هرگونه کاهش در آن، منجر به کاهش مشارکت‌های سیاسی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی شهروندان می‌شود و همچنین رشد آسیب‌ها و جرائم اجتماعی، بی‌اعتمادی، یأس و ناامیدی و احساس محرومیت نسبی و بسیاری از ناهنجاری‌ها نتیجه تقلیل سرمایه اجتماعی در بین شهروندان یک شهر است. از سوی دیگر، توسعه شهری یکی از مفاهیمی است که با چگونگی شیوه زندگی افراد یک جامعه پیوندی تنگاتنگ دارد و در ابعاد عینی بیشتر ناظر بر بالا بردن سطح زندگی عمومی از طریق ایجاد شرایط مطلوب و بهینه در زمینه‌های تغذیه، بهداشت، اشتغال، آموزش و چگونگی گذراندن اوقات فراغت می‌باشد. بنابراین، توسعه شهری به دنبال ایجاد بهبود در وضعیت اجتماعی و اقتصادی و فرهنگی افراد یک جامعه است که برای تحقق آن شکل‌گیری و تقویت سرمایه اجتماعی موردنیاز می‌باشد. امروزه در جوامع شهری باوجود سرمایه‌های فیزیکی، اقتصادی و انسانی فراوان شاهد کندی در روند توسعه شهری هستیم و به‌نوعی خلأ سرمایه اجتماعی احساس می‌گردد (کارکنان نصرآبادی، ۲۲۲: ۱۳۸۵). از این‌رو مقاله حاضر درصدد است به ارزیابی شاخص‌های کیفیت زندگی در شهر دهدشت از توابع استان کهگیلویه و بویراحمد، بپردازد. به عبارتی، تحقیق به دنبال پاسخ به این سؤالات اساسی می‌باشد که شاخص‌های مؤثر بر سرمایه اجتماعی در منطقه مورد مطالعه کدامند؟ ارائه راهکارهایی جهت ارتقاء سرمایه اجتماعی شهری در منطقه مورد مطالعه می‌باشد.

مفاهیم و مبانی نظری

سرمایه اجتماعی مجموعه‌ای از سرمایه‌های فیزیکی، مالی، انسانی، فرهنگی بوده و به میزان افزایش هر یک از این سرمایه‌ها در سطوح مختلف سازمانی، گروهی و ملی بر میزان سرمایه اجتماعی افزوده خواهد شد: بنابراین سرمایه اجتماعی به‌مثابه چسبی است که میان انواع سرمایه‌ها چسبندگی لازم ایجاد کرده و در صورتی که این چسبندگی

خاصیت خود را از دست بدهد، قطعاً سایر سرمایه‌ها دچار نقصان شده و نهایتاً موجب عقب‌ماندگی و عدم رشد و توسعه مناسب در میان گروه‌ها و جوامع خواهد شد (مصباحی جهرمی و همکاران، ۱۳۹۴: ۳۷۰).

اصطلاح سرمایه اجتماعی نخستین بار در اثر کلاسیک جین جا کوب^۱ «مرگ و زندگی شهرهای بزرگ آمریکایی» (۱۹۶۱) به کار رفته است (حاجی پور، ۱۳۸۵). این مفهوم را می‌توان در سه کلمه بیان داشت: ارتباطات مهم هستند با ایجاد ارتباط با یکدیگر، مردم دست‌به‌کارهای می‌زنند که به تنهایی یا قادر به انجام آن نیستند یا برای انجام آن مشکلات فراوانی خواهند داشت (فیلد، ۱۳۸۵: ۱).

بورديو (۱۹۸۳) سرمایه اجتماعی را به صورت مجموع منابع حقیقی یا بالقوه که مربوط به در اختیار داشتن یک شبکه پایا از روابط کم‌وبیش رسمی شده آشنایی متقابل یا تصدیق شده‌اند تعریف کرده است (Elgar, 2011: 1404)؛ که با در اختیار داشتن شبکه بادوامی از روابط متقابل کم‌وبیش نهادینه شده مرتبط است (Whipple, et al, 2015: 1468).

در دهه ۱۹۷۰ افرادی مانند گلان کوله^۲ از منظر اقتصادی و ایوان لایت از دیدگاه جامعه‌شناسی از این مفهوم برای تشریح چالش‌های اقتصادی- اجتماعی توسعه شهری بهره گرفته‌اند (Arbab, 2011: 14). در دهه ۱۹۸۰، این اصطلاح توسط جیمز کلمن^۳ در جامعه‌شناسی (Coleman, 2002: ۱۱۰-۱۲۵)، رابرت پوتنام^۴ در علوم سیاسی (Putnam, 2000)، اقتصاد سیاسی (Fukuyama, 1995: 10) و سایر حوزه‌های علمی به‌طور وسیعی مورد توجه قرار گرفت. از سرمایه اجتماعی، به‌عنوان زیربنای توسعه اقتصادی هر جامعه و شهری یاد می‌کنند (Ring et al, 2010: 171-195) سرمایه اجتماعی با تأکید بر شبکه‌ای شدن، تقویت اعتماد و روابط اجتماعی و ایجاد تغییر در نگرش مردم و گروه‌ها در داخل جامعه نقش زیادی در توسعه بر عهده می‌گیرد (Suzuki, 2010; Güllümser et al, 2010: 4).

دیدگاه موجود در باب سرمایه اجتماعی و توسعه

دیدگاه اجتماع‌گرا: سرمایه اجتماعی را همان سازمان‌های محلی نظیر باشگاه‌ها، انجمن‌ها و گروه‌های مدنی می‌داند. اجتماع‌گرایان که بر تعداد و تراکم این گروه‌ها در یک اجتماع تکیه دارند، بر این باورند که سرمایه اجتماعی ذاتاً خوب است، کاربرد بیشتر آن بهتر بوده و وجود آن همیشه یک تأثیر مثبت بر رفاه اجتماع دارد (Dordick, 1997: ۴۹).

دیدگاه شبکه‌ای: دومین دیدگاه در باب سرمایه اجتماعی است. این دیدگاه که تلاش می‌کند نقاط قوت و ضعف بحث سرمایه اجتماعی را توضیح دهد؛ بر اهمیت انجمن‌های افقی و عمودی بین مردم و روابط درون و بین این واحدهای سازمان‌یافته، نظیر گروه‌های اجتماعی و شرکت‌ها، تأکید می‌کند. بر اساس نظر گرانووتر^۵ در سال ۱۹۷۳،

1 Jane Jacob

2 Glan Kocaleh

3 James Coleman

4 Robert Putnam

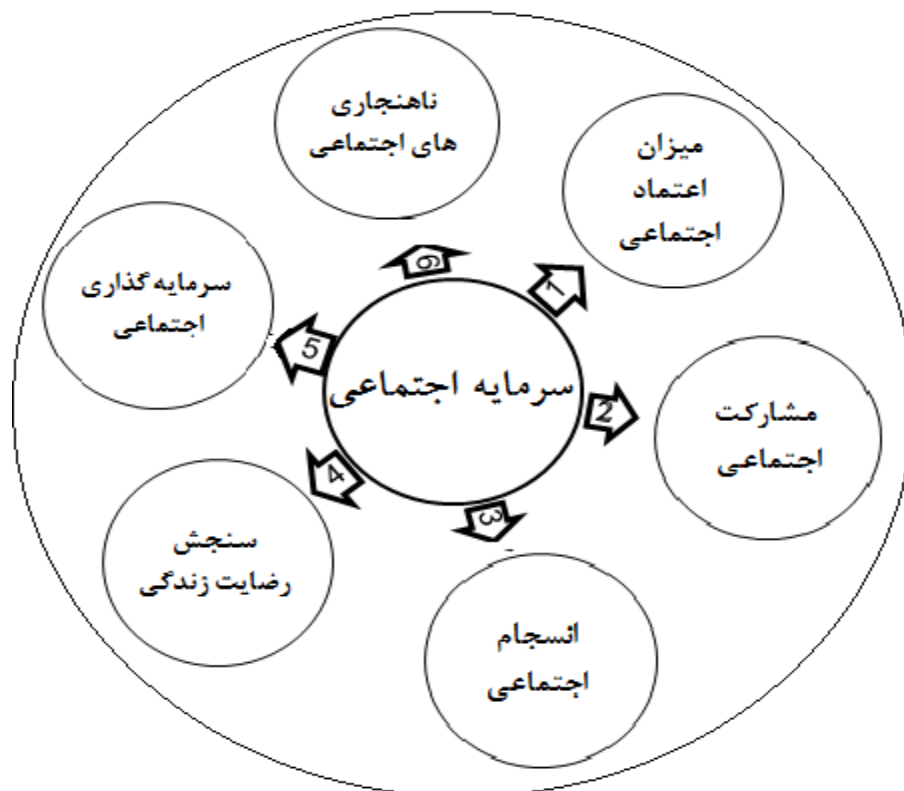
5 Granvtr

این دیدگاه مؤید آن است که پیوندهای قومی درون اجتماع، به خانواده‌ها و اجتماعات یک احساس هویت و هدف مشترک می‌دهد. (Granovetter, 1973: 78; Portes, Alejandro, ed, 1998: 92).

دیدگاه نهادی: از منظر سومین دیدگاه سرمایه اجتماعی که ما از آن به دیدگاه نهادی یاد می‌کنیم، نیروی حیاتی شبکه‌های اجتماعی و جامعه مدنی عمدتاً محصول بستر سیاسی، حقوقی و نهادی است. استدلال این رویکرد این است که توانایی گروه‌های اجتماعی برای اقدام در کارهای جمعی، بر پایه‌ی کیفیت نهادهای رسمی‌ای که این گروه‌ها را در خود جای داده است، تعیین می‌شود (North, douglassc, ۱۹۹۰: ۱۸۴).

دیدگاه هم‌افزایی: تلاش دارد تا آنچه از دیدگاه‌های شبکه‌ای و نهادی حاصل شده است را تلفیق کند. در این دیدگاه، سه نتیجه‌ی تعمیم‌پذیر به دست آمد: ۱- دولت‌ها و جوامع ذاتاً نه خوب هستند، نه بد، حکومت‌ها و گروه‌های مدنی، برای دستیابی به اهداف جمعی، تأثیرات متفاوتی دارند. ۲- دولت‌ها به‌تنهایی منابع ضروری برای پیشبرد توسعه فراگیر و پایدار را در اختیار ندارند، بنابراین ایجاد مکمل‌ها در درون و بین این بخش‌های جدا از هم ضروری است. (World Development, 1996: 60).

سرمایه اجتماعی حاصل شکل‌گیری و استقرار ارزش‌ها، هنجارها، سنت‌ها، عرف‌ها و قواعد به صورتی خودجوش و در بستری از روابط متقابل اجتماعی است (جهانگیری و همکاران، ۱۳۹۱: ۸۳).

شکل شماره ۱ مدل مفهومی تحقیق

در زمینه نقش سرمایه اجتماعی در دو دهه اخیر مطالعاتی صورت گرفته است از مطالعات خارجی که مورد توجه این پژوهش بوده است کاری است پاتنام^۱ (۱۹۹۳)، در مطالعه‌ای تأثیر سرمایه‌های اجتماعی و دموکراسی را در مناطق مختلف ایتالیا و ایالات متحده بررسی کرد و بین سرمایه اجتماعی و جامعه مدنی تفاوت‌هایی را قائل شد از دیدگاه وی اشکال اجتماعی نهادها و سازمان‌ها مانند اعتماد هنجارها و شبکه‌های اجتماعی نقش مهمی در توسعه ایفا می‌کنند؛ و همچنین از دیدگاه وی سرمایه اجتماعی عمدتاً با توانایی مردم برای ارتباط مؤثر با سایرین است (Fukuyama 2000: 10).

هندان تورگلو^۲ (۲۰۱۴)، در پژوهشی تحت عنوان توسعه پایدار و کیفیت زندگی شهری به این نتیجه رسیده است که این تحقیق باهدف زیست‌محیطی، اقتصادی، اجتماعی، جسمانی و سلامت برای کمک به استراتژی‌های توسعه پایدار مورد بحث قرار داده است. روبرت مارانز^۳ (۲۰۱۵)، در پژوهش تحت عنوان کیفیت زندگی شهری و مطالعات پایداری محیط‌زیست: فرصت‌های ارتباط آینده، این تحقیق باهدف ارائه تعریف عملیاتی از *QOUL* و *QOL*، پس‌از آن به‌اختصار به بررسی مطالعات *QOUL* در شهرهای انتخاب‌شده جهان در دهه گذشته انجام شده است. در مرحله بعد، انواع مختلفی از اقدامات و همچنین به‌عنوان مدل‌های مفهومی برای تست روابط بین اقدامات مورد استفاده قرار گرفته است و در نهایت اندازه‌گیری پوشش فرهنگ پایداری در بین ساکنان شهری به‌عنوان بخشی از مطالعات *QOUL* پیشنهاد شده است.

الریان و همکاران^۴ (۲۰۱۲)، در پژوهشی تحت عنوان اصول کیفیت زندگی شهری برای یک محله به این نتیجه رسیدند یک ماتریس نتیجه‌گیری رابطه بین اصول این نظریه‌های معاصر برنامه‌ریزی شهری و رویکرد و ابعاد کیفیت زندگی شهری توسعه‌یافته است، به‌منظور دستیابی به مجموعه‌ای از اصولی به مسائل محیط‌زیست، فیزیکی، تحرک، اجتماعی، روانی، اقتصادی و نگرانی سیاسی به نام اصول کیفیت زندگی شهری می‌پردازد. این اصول ارائه‌دهنده یک راهنمایی برای مشارکت‌کنندگان از فرایند طراحی و مفید برای سیاست‌گذاران است.

لی^۵ در سال (۲۰۰۸) کیفیت زندگی شهری را در هشت متغیر بررسی می‌کند و به این نتیجه می‌رسد که تمامی متغیرها بر روی کیفیت زندگی تأثیرگذارند و برحسب برخورداری از این متغیرها، کیفیت زندگی نیز به‌مراتب بالاتر است.

داس^۶ در سال (۲۰۰۸)، در پژوهشی با عنوان کیفیت زندگی شهری، بر پارامترهای رشد هوشمند شهری تأکید دارد و به این نتیجه می‌رسد که ارتقاء دسترسی به نیازهای روزمره در سطح محلات، منجر به ارتقاء ابعاد کیفیت زندگی شهری می‌گردد.

توکلی و تاج‌بخش در سال (۱۳۸۷)، در پژوهشی با استفاده از روش میدانی به بررسی و تحلیل میزان سرمایه‌های اجتماعی در مناطق شهری و روستایی مرزی سیستان پرداختند. نتایج حاصل از این مطالعه نشان داد که تفاوت

1 Putnam

2 Hndan in the throat

3 Robert Maranz

4 Al Rayyan et al.

5 Lee

6 Das

معناداری بین سطح سرمایه‌ی اجتماعی در نقاط شهری و روستایی در منطقه سیستان وجود دارد. همچنین در صورتی که اندیشه‌ی رشد نقاط شهری در مناطق مرزی با هزینه تخلیه‌ی روستاها توأم باشد که در آن‌ها سرمایه‌ی اجتماعی بیشتر است، قطعاً این اندیشه نامناسب خواهد بود و با ضرورت‌های ژئوپلیتیکی منافات خواهد داشت.

خمر و همکاران در سال (۱۳۹۰)، در پژوهشی با عنوان ارزیابی توزیع فضایی سرمایه اجتماعی در سطح مناطق شهری با استفاده از تکنیک *Topsis* و *Gis* در نواحی شهر قوچان به این نتیجه رسیدند که در میان نواحی شهری قوچان، سه ناحیه (یک، دو و پنج) محروم با ضریب اولویت ۳۸٪ در پایین‌ترین سطح برخوردارگی جای گرفته‌اند. دومین سطح، ناحیه چهار است که دارای ضریب اولویت ۵۳٪ است و سطح یک، ناحیه سه می‌باشد که با ضریب اولویت ۷۷٪ از لحاظ شاخص‌های مورد بررسی، بهترین وضعیت را در بین نواحی پنج‌گانه شهر قوچان دارا است. فرزانه و همکاران در سال (۱۳۹۱)، در مقاله‌ای با عنوان بررسی رابطه سرمایه اجتماعی و توسعه شهری مطالعه موردی: قائمشهر^۱ با استفاده از روش کتابخانه‌ای و میدانی به این نتیجه رسیدند که در منطقه مورد مطالعه، بین مؤلفه‌های متغیر مستقل سرمایه اجتماعی، شامل اعتماد اجتماعی، انسجام اجتماعی، مشارکت اجتماعی، آگاهی اجتماعی و دین‌داری با متغیر وابسته توسعه شهری رابطه مستقیم و معناداری وجود دارد. در مجموع این مطالعه بیان می‌کند که در تدوین سیاست‌ها و برنامه‌های توسعه در شهر قائمشهر باید به نقش و تأثیر سرمایه اجتماعی توجه کرد و می‌توان با تقویت سرمایه اجتماعی به توسعه شهری دست یافت.

رضوانی و همکاران (۱۳۸۸)، در پژوهشی تحت عنوان توسعه و سنجش شاخص‌های کیفیت زندگی شهری که مقایسه نتایج کیفیت عینی و ذهنی زندگی در شهر نورآباد نشان می‌دهد که ۲۵ درصد خانوارها در حالت بهزیستی، ۳۰/۱ درصد در حالت محرومیت قرار دارند؛ در حالی که ۲۴/۴ درصد آن‌ها در حالت ناهمگنی و ۲۰/۴ درصد در حالت انطباق قرار گرفته‌اند. هرچند که همبستگی بین ابعاد ذهنی و عینی زندگی بالا نیست.

روش تحقیق

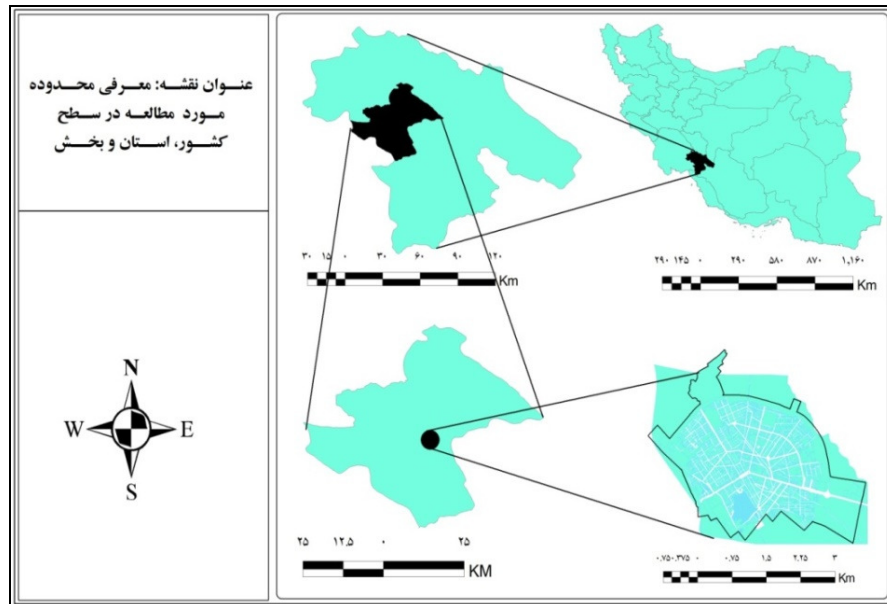
پژوهش حاضر از نوع مطالعات «کاربردی» است و با توجه به ماهیت موضوع و مؤلفه‌های مورد بررسی، رویکرد حاکم بر فرآیند پژوهش، ترکیبی از روش‌های «توصیفی-تحلیلی» است. جمع‌آوری اطلاعات و داده‌ها به دو صورت «اسنادی و پیمایشی» انجام پذیرفته است. جامعه آماری پژوهش شامل کلیه ساکنان شهر دهدشت است. با توجه به وسعت جامعه آماری و عدم امکان دسترسی به تمامی اعضای جامعه از روش نمونه‌گیری برای گردآوری اطلاعات استفاده گردید. حجم نمونه بر اساس فرمول کوکران^۱ (حافظ نیا، ۱۳۸۰: ۱۱۷) با خطای اندازه‌گیری ۵ درصد و سطح اطمینان ۹۵ درصد و همچنین با در نظر گرفتن فرض وجود حداکثر ناهمگنی ($p=q=0/5$) برابر با ۳۸۰ نفر برآورد گردید. در این باره از روش نمونه‌گیری احتمالی ساده استفاده شده، در نهایت ۳۸۰ پرسشنامه که حداکثر داده‌های هدف را نشان می‌داد جهت تجزیه و تحلیل نهایی در نظر گرفته شد. ارزش‌گذاری داده‌ها با استفاده از طیف پنج گزینه‌ای لیکرت خیلی کم، کم، متوسط، زیاد و خیلی زیاد صورت پذیرفته است. در بررسی روایی پرسشنامه از روایی صوری (ذهنی)، نظرات کارشناسان و مطابقت با مطالعات قبلی استفاده شده است. برای پایایی

1. Cochran

ابزار سنجش نیز شیوه پیش‌آزمون و محاسبه آلفای کرون باخ استفاده‌شده است عدد به‌دست‌آمده از محاسبه آلفا برای ۴۰ پرسشنامه مقدماتی (۰/۸۵۰) می‌باشد؛ و برای تجزیه و تحلیل داده از آزمون تحلیل عاملی در نرم‌افزار SPSS بهره گرفته شده است.

محدوده مورد مطالعه

شهر دهدشت یکی از شهرهای استان کهگیلویه و بویراحمد و مرکز شهرستان کهگیلویه می‌باشد. این شهرستان در جنوب غربی استان واقع شده است دارای ۳۳۴۹ کیلومتر مربع مساحت دارد؛ که از طرف شمال به کوه نور، شرق به بهبهان و از طرف غرب شهرستان چرام منتهی می‌شود این شهرستان در سرشماری سال ۱۳۹۰ دارای ۶ شهر می‌باشد. مرکز سیاسی شهرستان کهگیلویه (دهدشت) که بین ۱۷' ۵۰° تا ۴۹' ۵۰° طول شرقی ۲۸' ۳۰° تا ۲۲' ۳۱° عرض شمالی می‌باشد که در فاصله تقریبی ۶۰ کیلومتری شرق بهبهان، با ارتفاع ۸۱۰ متری از سطح دریا در میان دشتی به نام (دهدشت) واقع شده است این شهر طبق سرشماری سال ۱۳۹۰، دارای (۵۶۲۷۹) نفر جمعیت می‌باشد (سالنامه آماری استان کهگیلویه و بویراحمد، ۱۳۹۵).

شکل ۲. معرفی محدوده مورد مطالعه.

شاخص‌های پژوهش

شاخص‌ها به‌عنوان واژه‌های دارای مفهوم ضمنی، وسیله‌ای هستند که ارزیابی پیشرفت آینده را فراهم می‌آورند و از طرف دیگر مقصد و هدف را بیان می‌کنند (Patrick, 2002). این شاخص‌ها باید به‌گونه‌ای انتخاب گردند که برای ساکنین محلی آشنا بوده و بتوانند آن‌ها را درک کنند. استفاده از شاخص‌های مناسب منجر به تصمیم‌سازی بهتر و اقدامات مؤثرتر از طریق ساده‌سازی، شفاف‌سازی و انبوهی از اطلاعات به اطلاعات قابل‌استفاده جهت تصمیم‌گیرندگان می‌گردد (United Nations, 2007).

جدول ۱. معرفی شاخص‌های پژوهش سرمایه اجتماعی شهری شهر دهدشت

۱	اکثر مردم شهر و محله زندگی من قابل اعتمادند	۱۵	حل مسائل و مشکلات موجود در محله
۲	اعتماد نسبت به هم‌محلی‌ها و همسایگان	۱۶	میزان درگیری و نزاع بین ساکن محله شما
۳	اعتماد به مؤسسات به گردشگران و مسافران	۱۷	میزان انحراف اجتماعی و ناهنجاری‌ها در محله زندگی شما
۴	اعتماد به مدیران شهری و نهادهای دولتی	۱۸	سنجش انسجام اجتماعی
۵	اعتماد به سیستم ارائه خدمات حمل‌ونقل	۱۹	همکاری و شرکت شما در مراسم شادی و عزا در محله
۶	اعتماد به مؤسسات مالی و صندوق‌های قرض‌الحسنه	۲۰	تغییر ارزش‌های مشترک بین شهروندان (مثل ساده زیستی)
۷	میزان اعتماد به متصدیان خدمات شهری	۲۱	همکاری مردم برای مساعد به افراد حادثه‌دیده
۸	مشارکت در امور خیریه شهر و محله	۲۲	از میزان درآمد خود راضی هستید.
۹	مشارکت در نگهداری از تأسیسات عمومی شهری	۲۳	میزان رضایت از بیمارستان و مطب‌های خصوصی
۱۰	همکاری هم‌محلی‌های در تأمین هزینه خدمات	۲۴	میزان رضایت از دسترسی به حامل‌های انرژی (گاز، بنزین...)
۱۱	ارتباط با شورای اسلامی و شورای محل	۲۵	میزان تمایل به مهاجرت از شهر
۱۲	مشارکت در حل مسائل و مشکلات شهر	۲۶	سنجش کیفیت زندگی
۱۳	مشارکت در زمینهٔ فکری و مشورتی در بهبود محل زندگی	۲۷	از میزان پس‌انداز خود راضی هستید. (سرمایه‌گذاری).
۱۴	همکاری نهادهای محلی و شهری در حل مشکلات	۲۸	دسترسی به عوامل و نیازهای اولیه (آب، مسکن)، راضی هستند.

مأخذ: نگارندگان، ۱۳۹۵.

یافته‌ها

قبل از اجرای دستور تحلیل عاملی، مناسب بودن مجموعه داده‌ها برای این تحلیل از طریق آزمون *KMO* و *Bartlett* مورد ارزیابی قرار گرفت. بر اساس نتایج آزمون *KMO* مقدار به‌دست‌آمده برابر با ۰/۸۱۵ است، داده‌های تحقیق قابل‌تقلیل به تعداد عامل‌های زیربنایی و بنیادی است، همچنین آزمون کرویت بارتلت فرض مرتبط بودن داده‌ها را آزمون می‌کند که مقدار بارتلت نیز برابر با (۵۹۱/۹۵۴) که در سطح خطای کوچک‌تر از ۰/۰۱ معنی‌دار است. بنابراین در کل داده‌ها برای تحلیل عاملی مناسب بودند. جدول شماره (۲) متغیرهای پژوهش و چگونگی همبستگی متغیرها با یکدیگر به ترتیب اشتراک اولیه و اشتراک استخراجی را نشان می‌دهد. اشتراک یک متغیر برابر مربع همبستگی چندگانه برای متغیرهای مربوطه با استفاده از عامل‌ها به‌عنوان پیش‌بینی کننده است. به دلیل اینکه ستون اشتراک اولیه، اشتراک‌ها را قبل از استخراج عامل (عامل‌ها) بیان می‌کند، تمامی اشتراک‌های اولیه برابر ۱ است. هرچه مقادیر اشتراک استخراجی بزرگ‌تر باشد، عامل‌های استخراج‌شده، متغیرها را بهتر نشان می‌دهند.

جدول ۲. همبستگی بین متغیرها

اشتراک اولیه	اشتراک اولیه	شاخص‌ها	اشتراک اولیه	اشتراک اولیه	شاخص‌ها
۰/۶۶۹	۱,۰۰۰	حل مسائل و مشکلات موجود در محله	۰/۶۶۹	۱,۰۰۰	قابل اعتماد بودن مردم شهر و محله
۰/۶۶۶	۱,۰۰۰	میزان درگیری و نزاع بین ساکن محله شما	۰/۵۴۶	۱,۰۰۰	اعتماد نسبت به هم‌محلی‌ها و همسایگان
۰/۶۵۰	۱,۰۰۰	میزان انحراف اجتماعی و ناهنجاری‌ها در	۰/۶۷۶	۱,۰۰۰	اعتماد به مؤسسات، گردشگران و مسافریین
۰/۶۲۶	۱,۰۰۰	سنجش انسجام اجتماعی	۰/۶۲۲	۱,۰۰۰	اعتماد به مدیران شهری و نهادهای دولتی
۰/۶۲۸	۱,۰۰۰	همکاری و شرکت شما در مراسمات	۰/۷۷۰	۱,۰۰۰	اعتماد به سیستم ارائه خدمات
۰/۶۷۴	۱,۰۰۰	تغییر ارزش‌های مشترک بین شهروندان	۰/۵۹۵	۱,۰۰۰	اعتماد به مؤسسات
۰/۶۸۷	۱,۰۰۰	همکاری برای مساعد، افراد حادثه‌دیده	۰/۶۳۵	۱,۰۰۰	میزان اعتماد به متصدیان خدمات شهری
۰/۵۹۴	۱,۰۰۰	درآمد خود راضی هستید.	۰/۷۱۹	۱,۰۰۰	مشارکت در امور خیریه شهر و محله
۰/۶۸۰	۱,۰۰۰	رضایت از بیمارستان و مطب‌های	۰/۷۶۷	۱,۰۰۰	مشارکت در نگهداری از تأسیسات عمومی
۰/۷۴۱	۱,۰۰۰	رضایت از دسترسی به حامل‌های انرژی	۰/۷۱۸	۱,۰۰۰	همکاری تأمین هزینه خدمات
۰/۶۸۱	۱,۰۰۰	میزان تمایل به مهاجرت از شهر	۰/۵۸۷	۱,۰۰۰	ارتباط با شورای اسلامی و شورای محل
۰/۵۸۶	۱,۰۰۰	سنجش کیفیت زندگی	۰/۶۵۵	۱,۰۰۰	مشارکت در حل مسائل و مشکلات
۰/۶۱۱	۱,۰۰۰	از میزان پس‌انداز خود راضی هستید	۰/۴۸۰	۱,۰۰۰	مشارکت در زمینهٔ فکری
۰/۶۲۱	۱,۰۰۰	دسترسی به عوامل و نیازهای اولیه	۰/۵۳۴	۱,۰۰۰	همکاری نهادهای حل مشکلات

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۵.

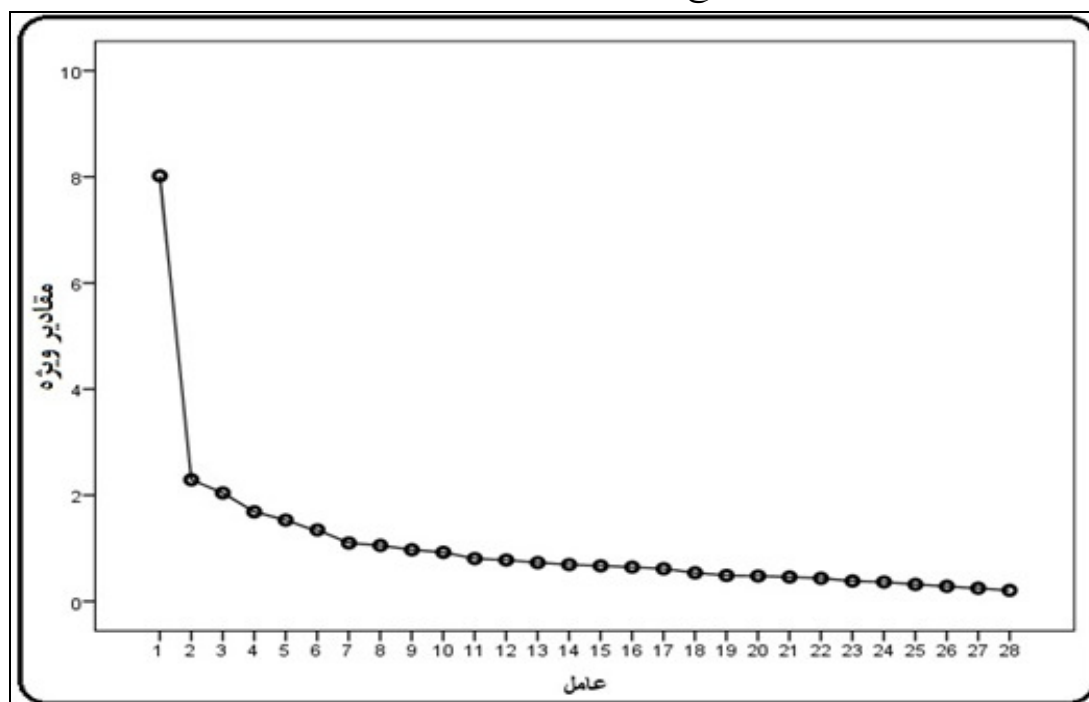
جدول ۳ شناخت سهم هر عامل را در تبیین مجموع واریانس تمام متغیرها را نشان می‌دهد. در این جدول بر اساس معیار کیزر تنها عامل‌های انتخاب می‌شوند که مقدار ویژه آن‌ها بالاتر از یک باشد. بنابراین با توجه به نتایج حاصل جدول ۳ نشان می‌دهد که ۶ عامل مقدار ویژه آن‌ها بزرگ‌تر از ۱ هستند و در تحلیل باقی می‌مانند. این ۶ عامل می‌توانند تقریباً ۶۳/۳۹ درصد از تغییرپذیری (واریانس) متغیرها رو توضیح دهند. اهمیت همه عامل‌ها برابر و به یک اندازه نیست. به‌طور مثال اهمیت و نقش عامل اول بیش از سه برابر عامل ششم است. در این تحلیل مهم‌ترین عامل، عامل شماره ۱ می‌باشد که این عامل به‌تنهایی ۱۸/۶ درصد از واریانس را تشکیل می‌دهد. عوامل دوم تا ششم به ترتیب مقادیر ۷/۸، ۹/۱۱، ۹/۴، ۷/۵، ۶/۳ درصد از واریانس را تشکیل می‌دهند. به دلیل اینکه مقدار ویژه مؤلفه‌های بعدی کمتر از ۱ است معنادار نبوده و قابل استفاده در تحلیل‌های بعدی نمی‌باشند.

جدول ۳: عامل‌های استخراج‌شده، مقادیر ویژه و درصد نین واریانس آن‌ها از مجموعه شاخص‌ها.

ردیف	مقادیر ویژه اولیه			مجموع مجذورات بارهای عاملی			مجموع مجذورات بارهای عاملی		
	مجموع	واریانس	تجمعی	مجموع	واریانس	تجمعی	مجموع	واریانس	تجمعی
	(درصد)	(درصد)	(درصد)	(درصد)	(درصد)	(درصد)	(درصد)	(درصد)	(درصد)
۱	۸/۱	۳۸/۶۳	۳۸/۶۳	۳۸/۶۳	۳۸/۶۳	۳۸/۶۳	۸/۱	۳۸/۶۳	۳۸/۶۳
۲	۲/۲	۸/۱۸	۸/۱۸	۴۶/۸	۸/۱۸	۴۶/۸	۲/۲	۸/۱۸	۴۶/۸
۳	۲/۰۴	۷/۲۹	۷/۲۹	۵۳/۱۲	۷/۲۹	۵۳/۱۲	۲/۰۴	۷/۲۹	۵۳/۱۲
۴	۱/۶۸	۶/۰۲	۶/۰۲	۵۹/۱۴	۶/۰۲	۵۹/۱۴	۱/۶۸	۶/۰۲	۵۹/۱۴
۵	۱/۵۳	۵/۴	۵/۴	۶۱/۶۴	۵/۴	۶۱/۶۴	۱/۵۳	۵/۴	۶۱/۶۴
۶	۱/۳	۴/۷	۴/۷	۶۸/۳	۴/۷	۶۸/۳	۱/۳	۴/۷	۶۸/۳

مآخذ: یافته‌های پژوهش ۱۳۹۵.

نموداری که در ادامه آمده نمودار سنگ‌ریزه نتایج جدول ۳ را مبنی بر تعداد مناسب عامل‌ها را به صورت تصویری نشان می‌دهد. می‌توان گفت که نتایج نمودار سنگ‌ریزه مهر تأییدی بر معیار کیزر در جدول قبلی است.

شکل ۳. نمایش گرافیکی ارزش ویژه هر یک از عامل‌های استخراج‌شده.

همان‌طوری که از نمودار قابل دریافت می‌باشد ۶ عامل دارای مقدار ویژه بالاتر از یک هستند. یعنی ۲۸ متغیر قابل کاهش به ۶ عامل می‌باشد.

دوران عامل‌ها

یکی از مفاهیم مهم در روش تحلیل عاملی، چرخش عامل هاست. چرخش عامل‌ها می‌تواند از ورود برخی از متغیرها در چندین عامل مختلف جلوگیری کند، ساختار عاملی مناسب و قابل تفسیرتری ارائه دهد. بنابراین دلیل اصلی چرخش عامل‌ها دستیابی به ماتریس عاملی ساده و از نظر تئوری معنادار و قابل تفسیر است. جدول (۴) ماتریس همبستگی بین متغیرها و عامل‌های استخراج شده را بعد از چرخش به روش دوران واریماکس را نشان می‌دهد. در این جدول هر ستون معرف یک عامل است. مقادیر موجود در هر ستون نشان‌دهنده بارهای عاملی هر متغیر بر یک عامل می‌باشد. مقدار همبستگی بین عامل‌ها و متغیرها بین مثبت یک و منفی یک می‌باشد. متغیرهای مورد تحقیق و عامل‌های بارشده توسط هر یک از متغیرها نشان داده شده‌اند (متغیرهای که با کشیدن خط زیر آن‌ها مشخص شده‌اند).

جدول ۴. بارگذاری عامل‌های استخراجی از شاخص‌ها (ماتریس عوامل دوران یافته)

شاخص‌های اولیه	عامل ۱	عامل ۲	عامل ۳	عامل ۴	عامل ۵	عامل ۶
اکثر مردم شهر و محله زندگی من قابل اعتمادند	/۸۴	/۰۱	/۰۷	/۱۶	-/۰۳	/۰۲
اعتماد نسبت به هم‌محلی‌ها و همسایگان	/۷۴	/۱۱	/۱۵	-/۰۵	-/۰۴	-/۱۹
اعتماد به مؤسسات به گردشگران و مسافران	/۶۶	/۱۹	/۲۳	/۰۷	/۱۳	-/۱۹
اعتماد به مدیران شهری و نهادهای دولتی	/۶۶	/۳۴	-/۰۹	/۱۷	/۳۸	-/۰۹
اعتماد به سیستم ارائه خدمات حمل‌ونقل	/۵۱	/۲۶	-/۰۵	/۰۶	/۰۲	/۱۵
اعتماد به مؤسسات مالی و صندوق‌های قرض‌الحسنه	/۴۳	/۳۸	-/۰۹	/۳۱	/۱۷	/۲۰
میزان اعتماد به متصدیان خدمات شهری	/۵۳	/۳۹	-/۰۷	/۳۲	/۲۹	/۰۲
همکاری نهادهای محلی و شهری در حل مشکلات	/۳۷	/۲۴	/۷۶	/۲۰	/۱۷	/۱۴
مشارکت در نگهداری از تأسیسات عمومی شهری	/۱۵	/۸۵	/۰۱	/۱۳	/۱۴	-/۰۸
همکاری هم‌محلی‌های در تأمین هزینه خدمات	/۵۶	/۰۹	/۲۱	/۳۵	-/۰۷	/۰۶
ارتباط با شورای اسلامی و شورای محل	/۱۹	/۶۷	/۱۸	/۱۴	/۰۱	-/۱۷
مشارکت در حل مسائل و مشکلات شهر	/۰۷	/۷۳	/۱۴	/۳۸	-/۰۵	/۰۷
مشارکت در زمینهٔ فکری و مشورتی در بهبود محل زندگی	/۲۳	/۸۱	/۰۳	/۰۶	/۰۳	/۰۷
مشارکت در امور خیریه شهر و محله	/۱۹	/۴۹	/۱۹	/۰۲	/۱۵	-/۰۵
حل مسائل و مشکلات موجود در محله	/۰۶	-/۲۹	/۱۴	/۰۴	-/۳۲	/۷۴
میزان درگیری و نزاع بین ساکن محله شما	-/۱۱	-/۰۶	-/۰۲	-/۰۱	/۰۵	/۸۲
میزان انحراف اجتماعی و ناهنجاری‌ها در محله زندگی شما	/۱۳	/۳۹	/۴۴	/۳۹	-/۰۵	-/۲۴
سنجش انسجام اجتماعی	/۰۸	/۱۵	/۹۳	/۰۹	/۱۲	/۰۸
همکاری و شرکت شما در مراسم شادی و عزاداری در محله	-/۱۳	/۲۵	-/۱۸	-/۳۴	/۶۱	/۵۴
تغییر ارزش‌های مشترک بین شهروندان (مثل ساده زیستی)	/۰۸	/۱۷	/۸۷	/۱۳	/۰۹	/۰۸
همکاری مردم برای مساعد به افراد حادثه‌دیده	/۱۵	/۲۴	/۲۵	-/۰۵	/۲۶	/۵۵
از میزان درآمد خود راضی هستید.	/۲۴	/۰۲	/۴۹	/۱۵	/۵۵	-/۰۸
میزان رضایت از بیمارستان و مطب‌های خصوصی	/۰۶	/۱۲	/۲۸	/۲۵	/۴۲	/۶۸
میزان رضایت از دسترسی به حامل‌های انرژی (گاز، بنزین...)	/۰۳	/۱۸	-/۱۹	/۶۱	-/۰۷	/۰۶

میزان تمایل به مهاجرت از شهر	/۱۲	/۳۷	/۰۸	-/۵۹	-/۰۲	-/۰۸
سنجش کیفیت زندگی	/۲۵	/۱۵	/۰۸	/۷۴	/۲۷	/۰۸
از میزان پس انداز خود راضی هستید. (سرمایه گذاری).	/۱۴	-/۰۷	/۲۷	/۲۹	/۷۷	-/۰۴
دسترسی به عوامل و نیازهای اولیه (آب، مسکن)، راضی هستید.	/۲۵	/۱۲	/۲۷	/۶۸	/۳۴	-/۰۹

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۵.

نام‌گذاری عامل‌ها

در مرحله بعد ماتریس عاملی دوران یافته را با توجه به انجام تحلیل عاملی روی شاخص‌های مورد بررسی، شش عامل به‌عنوان عامل‌های اصلی شناسایی شد که این شش عامل و شاخص‌های جدول ۵ عبارت‌اند از:

عامل اول: همان‌طور که در جدول شماره ۳ نشان داده شده است مقدار ویژه این عامل $3/8$ می‌باشد که به‌تنهایی $18/6$ درصد از واریانس متغیرها را به خود اختصاص داده است بیشترین تأثیر را در بین شش عامل مؤثر دارد. این عامل با متغیرهای مردم شهر و محله زندگی من قابل‌اعتمادند، اعتماد نسبت به هم‌محلی‌ها و همسایگان اعتماد نسبت به مؤسسات، گردشگران و مسافری، اعتماد به مدیران شهری و نهادهای دولتی، اعتماد به سیستم ارائه خدمات حمل‌ونقل شهری، اعتماد به مؤسسات مالی و صندوق‌های قرض‌الحسنه محلی، اعتماد به متصدیان خدمات شهری (شهرداری و...) و مشارکت شما در نگهداری از تأسیسات دارای همبستگی مثبت و بالایی است. از این‌رو این عامل را می‌توان عامل اعتماد اجتماعی نامید.

عامل دوم: مقدار ویژه این عامل $3/3$ می‌باشد که $11/8$ درصد از واریانس را در برمی‌گیرد. متغیرهای این عامل بارگذاری شده عبارت‌اند از: مشارکت در نگهداری از تأسیسات عمومی شهری، مشارکت در حل مسائل و مشکلات شهر، مشارکت در زمینه فکری و مشورتی در بهبود محل زندگی، مشارکت در امور خیریه شهر و محله، مشارکت در امور خیریه شهر و محله، ارتباط با شورای اسلامی و شورای محل، از این‌رو این عامل را می‌توان عامل مشارکت نامید.

عامل سوم: مقدار ویژه این عامل $2/7$ می‌باشد که $9/7$ درصد از واریانس را در برمی‌گیرد. این عامل با چهار شاخص همکاری نهادهای محلی و شهری در حل مشکلات، میزان انحراف اجتماعی و ناهنجاری‌ها در محله زندگی شما، سنجش انسجام اجتماعی، تغییر ارزش‌های مشترک بین شهروندان (مثل ساده زیستی) دارای همبستگی می‌باشد. با توجه به شاخص‌های ذکر شده این عامل را می‌توان عامل انسجام اجتماعی نامید.

عامل چهارم: مقدار ویژه این عامل $2/6$ می‌باشد که $9/4$ درصد از واریانس را در برمی‌گیرد. شاخص‌های که در عامل چهارم بارگذاری شده‌اند عبارت‌اند از: رضایت از دسترسی به حامل‌های انرژی (گاز، بنزین...)، تمایل به مهاجرت از شهر، سنجش کیفیت زندگی، دسترسی به عوامل و نیازهای اولیه (آب، مسکن)، با توجه به ماهیت این شاخص‌ها این عامل را عامل سنجش رضایت زندگی می‌نامیم.

عامل پنجم: مقدار ویژه این عامل ۲/۱ می‌باشد که ۷/۵ درصد از واریانس را دربرمی‌گیرد این عامل با شاخص‌های رضایت از پس‌انداز خود، رضایت از درآمد، همکاری و مشارکت مالی در مراسمات شادی و عزاداری در محله. بر این اساس این عامل را می‌توان عامل سرمایه‌گذاری اجتماعی نامید.

عامل ششم: مقدار ویژه این عامل ۷/۱ می‌باشد که ۶/۳ درصد از واریانس را دربرمی‌گیرد این عامل با شاخص‌های حل مسائل و مشکلات موجود در محله، میزان درگیری و نزاع بین ساکن محله شما، همکاری مردم برای مساعد به افراد حادثه‌دیده، میزان رضایت از بیمارستان و مطب‌های خصوصی. بر این اساس این عامل را **ناهنجاری‌های اجتماعی** می‌نامیم. شاخص‌های این عامل بر اساس نتایج تحلیل عاملی کمترین نقش را در کیفیت اعتمادسازی زندگی شهر عالی شهر داشته است با توجه به آنچه گفته شد عوامل مؤثر بر توسعه شهری و کیفیت زندگی شهری شهر دهدشت را می‌توان به شکل مدلی همانند شکل ۲ ارائه نمود:

جدول شماره ۵. عامل‌های استخراجی از شاخص‌ها و بار عاملی آن‌ها.

بار عاملی	شاخص‌های اولیه	عامل‌ها
۰/۹۴۸	اکثر مردم شهر و محله زندگی من قابل‌اعتمادند	عامل اول (اعتماد اجتماعی، ۱۸/۶)
۰/۹۰۶	اعتماد نسبت به هم‌محلی‌ها و همسایگان	
۰/۹۰۲	اعتماد به مؤسسات به گردشگران و مسافران	
۰/۸۰۸	اعتماد به مدیران شهری و نهادهای دولتی	
۰/۷۰۱	اعتماد به سیستم ارائه خدمات حمل‌ونقل	
۰/۶۰۲	اعتماد به مؤسسات مالی و صندوق‌های قرض‌الحسنه	عامل دوم (مشارکت اجتماعی، ۱۱/۸)
۰/۸۹۹	میزان اعتماد به متصدیان خدمات شهری	
۰/۷۲۳	همکاری هم‌محلی‌های در تأمین هزینه خدمات	
۰/۷۲۴	مشارکت در نگهداری از تأسیسات عمومی شهری	
۰/۹۸۲	ارتباط با شورای اسلامی و شورای محل	
۰/۹۲۸	مشارکت در حل مسائل و مشکلات شهر	عامل سوم (انسجام اجتماعی، ۹/۷)
۰/۷۰۱	مشارکت در زمینهٔ فکری و مشورتی در بهبود محل زندگی	
۰/۶۰۲	مشارکت در امور خیریه شهر و محله	
۰/۵۰۵	همکاری نهادهای محلی و شهری در حل مشکلات	
۰/۷۴۴	میزان انحراف اجتماعی و ناهنجاری‌ها در محله زندگی شما	
۰/۷۰۳	سنجش انسجام اجتماعی	عامل چهارم (سنجش رضایت زندگی، ۹/۴)
۰/۶۱۴	تغییر ارزش‌های مشترک بین شهروندان (مثل ساده زیستی)	
۰/۸۷۴	میزان رضایت از دسترسی به حامل‌های انرژی (گاز، بنزین...)	
۰/۹۹۰	میزان تمایل به مهاجرت از شهر	
۰/۵۱۲	سنجش کیفیت زندگی	
۰/۶۸۱	دسترسی به عوامل و نیازهای اولیه (آب، مسکن، راضی هستند.	عامل پنجم (سرمایه‌گذاری اجتماعی، ۷/۵)
۰/۶۲۴	از میزان پس‌انداز خود راضی هستید. (سرمایه‌گذاری).	
۰/۵۴۳	از میزان درآمد خود راضی هستید.	
۰/۶۸۹	همکاری و شرکت شما در مراسم شادی و عزاداری در محله	

عامل ششم (ناهنجاری‌های اجتماعی، ۶/۳)	حل مسائل و مشکلات موجود در محله	۰/۹۸۰
	میزان درگیری و نزاع بین ساکن محله شما	۰/۹۷۲
	همکاری مردم برای مساعد به افراد حادثه‌دیده	۰/۶۵۹
	میزان رضایت از بیمارستان و مطب‌های خصوصی	۰/۶۳۵

مأخذ یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۵.

نتیجه‌گیری

سرمایه اجتماعی مجموعه‌ای از منابع و ذخایر ارزشمندی است که به صورت بالقوه در روابط اجتماعی گروه‌های نخستین و ثانوی وجود دارد. نتایج حاصل از این مطالعه نشان داد که شش عامل به ترتیب در توسعه کیفیت زندگی و سرمایه‌گذاری در شهر دهدشت نقش دارند:

عامل اول: میزان اعتماد اجتماعی این عامل که ۱۸/۶ درصد از واریانس متغیرها را به خود اختصاص داده است می‌توان گفت که این عامل بیشترین تأثیر را بر روی سنجش میزان سرمایه اجتماعی در توسعه شهری و کیفیت زندگی دارد. همان‌طوری که از جدول هم برمی‌آید هشت گویه شامل مردم شهر و محله زندگی من قابل‌اعتمادند، میزان اعتماد نسبت به هم‌محلی‌ها و همسایگان، میزان اعتماد نسبت به مؤسسات، گردشگران و مسافرین، میزان اعتماد به مدیران شهری و نهادهای دولتی و غیره بیشترین بار عاملی را بر روی عامل اول دارند بنابراین می‌توان عامل اول را مربوط به اعتمادسازی دانست. عامل دوم: مشارکت اجتماعی این عامل ۱۱/۸ درصد از واریانس متغیرها را توجیه می‌کند که بعد از عامل اول با توجه به جدول زیر مشارکت اجتماعی بیشترین تأثیر را بر روی توسعه شهری و کیفیت زندگی خواهد داشت. امروزه یکی از لوازم برنامه‌ریزی در دنیای جدید توجه به مشارکت فعال و اثربخش همه‌جانبه افراد جامعه در تمام ابعاد مختلف توسعه شهر می‌باشد. به عبارت دیگر مشارکت دربرگیرنده انواع کنش‌های فردی و گروهی به منظور دخالت در تعیین سرنوشت خود و جامعه و تأثیر گذاردن و تصمیم‌گیری درباره امور عمومی است. عامل سوم: انسجام اجتماعی عامل سوم با ۹/۷ درصد از واریانس متغیرها بعد از عامل اول و دوم بیشترین تأثیر را بر روی توسعه شهری و کیفیت زندگی مردم داشته است. بیشترین بار عاملی بر روی عامل سوم سنجش انسجام اجتماعی دارد در جوامع با انسجام قوی نوعی موافقت پدید می‌آید. یک دلیل برای این موافقت و همدلی این است که همگونی در جوامع و گروه‌های منسجم مورد تأکید دائمی قرار می‌گیرد. وقتی شما اعضای یک گروه را دوست بدارید، ممکن است تمایل بیشتری در سازش با عقاید آنان داشته باشید و این باور را خواهید داشت که هماهنگی، احساس‌های خوبی را که در گروه و جوامع منسجم وجود دارد، افزایش می‌دهد. عامل چهارم: رضایت زندگی ۹/۴ درصد از واریانس متغیرها را تشکیل می‌دهد که در اعتمادسازی و رابطه آن از کیفیت زندگی نقش اساسی دارد. عامل پنجم: سرمایه‌گذاری اجتماعی: عامل پنجم ۷/۵ درصد از واریانس متغیرهای مورد مطالعه را تشکیل می‌دهد. در عامل پنجم میزان رضایت از پس‌انداز خود بیشترین بار را بر روی این عامل دارد که رابطه مستقیمی با میزان درآمد خود و همکاری و شرکت شما در مراسم شادی و عزاداری در محله دارند. یعنی هرچه میزان اعتماد به پس‌انداز بیشتر باشد به همان اندازه درآمد وجود دارد که به تبع آن هم بر کیفیت زندگی و اعتمادسازی نقش مثبتی را ایفا می‌کند بنابراین می‌توان گفت که عامل پنجم بر نقش سرمایه‌گذاری اجتماعی تأکید دارد.

از آنجایی که سرمایه اجتماعی بخشی از توانایی فرد برای بهره‌مندی از شاخص‌های کیفیت زندگی را فراهم می‌کند، پس فرضیه اصلی ما آن است که سرمایه اجتماعی بر کیفیت زندگی مؤثر است. عامل ششم: ناهنجاری‌های اجتماعی: این عامل بر اساس نتایج تحلیل عاملی کمترین نقش را در کیفیت و اعتمادسازی زندگی شهری شهر دهدشت داشته است به طوری که تنها ۶/۳ درصد از واریانس کل را به خود اختصاص داده است.

پیشنهادات

با توجه به یافته‌های پژوهش، جهت دستیابی به توسعه شهری موارد ذیل پیشنهاد می‌گردد:

مشارکت دادن مردم از طریق انتخاب نمایندگان، جهت شناسایی مشکلات شهری

زمینه و بستر مناسب جهت مشارکت شهروندان در گروه‌ها و تشکل‌های غیررسمی فراهم گردد.

اطلاع‌رسانی دقیق در ارتباط با مسائل شهری برای بالا بردن سطح آگاهی و اطلاعات مردم و ایجاد انگیزه در آنان جهت ایجاد حس همکاری و مشارکت بیشتر صورت گیرد.

ایجاد زمینه مناسب جهت تعامل بیشتر شهروندان و تبادل اندیشه آنان از طریق ایجاد کانون‌های فرهنگی و ...

توسعه خدمات رفاهی و ایجاد اشتغال.

تبادل اطلاعات بین نهادها، سازمان‌ها و گروه‌های دخیل در امر توسعه شهر.

منابع و مآخذ

- احمدی، یعقوب، محمدی بلبان آباد، اسد (۱۳۹۲)، بررسی ارتباط ابعاد سرمایه اجتماعی و رفتار شهروندی سازمانی (مطالعه موردی: کارکنان گمرکات استان کردستان) فصلنامه علمی-پژوهشی علوم اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی واحد شوشتر، صص ۱۷۸-۱۵۳.
- اردشیری، مهیار، حاجی پور، خلیل، حکیمی، سمیه، (۱۳۹۲) بررسی نقش جایگاه ساختار کالبدی محله‌های شهری بر شکل‌گیری سرمایه اجتماعی، مجله پژوهش و برنامه ریزی شهری، صص ۵۶-۳۵.
- افشار کهن، جواد، ناجی مهر، فاطمه، (۱۳۹۲)، بررسی تاثیر ابعاد سرمایه ساختاری و شناختی سرمایه اجتماعی بر احساس شهروندی (مطالعه موردی: ساکنان ۱۸ سال به بالای شهر مشهد) مطالعات جامعه شناختی شهری، صص ۲۹-۵۲.
- باسنا، مهدی، عاقلی، لطفعلی، مسائلی، ارشک (۱۳۸۹) رتبه بندی شاخص های کیفیت زندگی در استان‌های کشور، فصلنامه علمی پژوهشی رفاه اجتماعی، سال ۹، صص ۱۱۲-۹۵.
- پیران، محمد، آقاجانی، طهمورث، شوقی، بهزاد، رضا زاده، آرش، دهقان نجم آبادی، عامر، (۱۳۹۱)، بررسی تاثیر سرمایه اجتماعی بر خلاقیت کارکنان در صنایع ریخته گری ایران، (مطالعه موردی: کارکنان شاغل در شهر صنعتی کاوه) مجله ابتکار و خلاقیت در علوم انسانی، صص ۱۸۲-۱۶۳.
- توکلی، مرتضی و میرزا پور، سلیمان (۱۳۸۷)، ارزیابی سرمایه اجتماعی در راستای تحلیل مدیریت شهروند محور مطالعه موردی محلات شهر خرم‌آباد، همایش برنامه‌ریزی شهری خرم‌آباد، اردیبهشت‌ماه، ص ۲۱.
- جهانگیری، علی، قوپرانلو، مرنوش، حاجی زاده، مصطفی، (۱۳۹۱)، بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی و رفتار شهروندی سازمانی، فصلنامه مطالعات جامعه شناختی جوانان، صص ۹۸-۸۳.

- حاجی پور، خلیل، (۱۳۸۵)، برنامه‌ریزی محله مینا، رهیافتی کارآمد در ایجاد مدیریت شهری پایدار»، نشریه‌ی هنرهای زیبا، شماره ۱۴.
- خمر، غلامعلی و اسماعیل‌زاده کواکی، علی و برات پور، علی (۱۳۹۰)، ارزیابی توزیع فضایی سرمایه اجتماعی در سطح مناطق شهری با استفاده از تکنیک *Topsis* و *GIS*-مطالعه موردی: نواحی شهر قوچان»، مطالعات جغرافیایی مناطق خشک، تابستان ۱۳۹۰؛ ۱(۴):۹۵-۱۱۲.
- شیخی، ایوب، سهی، زهرا، رنجبر، مریم، اولادی، مریم، (۱۳۹۵) تبیین رابطه بین سرمایه اجتماعی و مدیریت شهری با نقش میانجی مشارکت شهروندان (مطالعه موردی: شهرداری کرمان) فصلنامه مطالعات مدیریت شهری، صص ۴۱۱-۴۲۳.
- عبدالله زاده فرد، علیرضا، (۱۳۹۷)، بررسی نقش سرمایه اجتماعی در ارتقاء رفتار شهروندی ساکنان محله‌های شهری (مطالعه موردی: محله ایبوردی و کوی دانشگاه، شیراز)، فصلنامه مطالعات محیطی هفت حصار شماره بیست سوم، سال ششم، صص ۱۸-۵.
- غیائی ندوشن، سعید، امین‌الرغایا، احسان، (۱۳۹۵) بررسی تاثیر ابعاد سرمایه اجتماعی و سرمایه فکری بر میزان بهره‌وری منابع انسانی، فصلنامه علمی- پژوهشی مطالعات مدیریت (بهبود و تحول) صص ۲۰۹-۱۸۳.
- فرزانه، سیف‌اله و رضائی، علی (۱۳۹۱)، بررسی رابطه سرمایه اجتماعی و توسعه شهری مطالعه موردی: قائم‌شهر»، فصلنامه جامعه‌شناسی مطالعات جوانان، سال سوم، شماره ششم، صص ۱۲۳-۱۰۹.
- فیلد، جواد، (۱۳۸۵)، سرمایه اجتماعی (دکتر جلال متقی)، تهران موسسه آموزش عالی پژوهش تامین اجتماعی.
- کارکنان نصرآبادی، محمد، ۱۳۸۵، سرمایه اجتماعی و توسعه شهری، مجموعه مقالات همایش منطقه‌ای سرمایه اجتماعی، چالش‌ها و راه‌کارها»، معاونت پژوهشی دانشگاه آزاد اسلامی واحد دهقان. صص ۲۲۲.
- کوکبی، افشین، پورجعفر، محمدرضا و تقوایی، علی‌اکبر (۱۳۸۴): برنامه‌ریزی کیفیت زندگی شهری در مراکز شهری، تعاریف و شاخص‌ها»، سایت مرجع مدیریت شهری، شماره نوزدهم، بهار.
- محسنی تبریزی، علیرضا و آقا محسنی، مریم، ۱۳۸۹، بررسی نقش سرمایه اجتماعی در توسعه شهری، مورد پژوهی: شهر محلات»، دو فصلنامه مدیریت شهری، شماره ۲۶.
- مصباحی جهرمی، نگار، ادیب‌زاده، مرضیه، نخعی، سکینه، حسینی، سید محمود، (۱۳۹۴) تاثیر سرمایه اجتماعی بر کارآفرینی و رفتار شهروندی سازمانی، مدیریت سرمایه اجتماعی، صص ۳۹۲-۳۶۷.
- *Arbab, E. (2011), Function of Social Capital in Sustainable Urban Development. Case: Zahedan City (Iran), Master Program in Sustainable Development, Uppsala University, Institutionen för geovetenskaper, May 2011. uu.diva-portal.org/smash/get/diva2:453289/FULLTEXT01.*
- *Auh, S. (2005), An Investigation, of the Relationships between Quality of Life and Residential Environments among Rural Families, A dissertation submitted to the graduate faculty in partial of the requirements of degree of Doctor of philosophy.*
- *Coleman, J. S. (2002), Social capital in the creation of human capital. In: Calhoun, C. and Others: Contemporary Sociological Theory. Oxford: Blackwell. Pp. 110-125.*
- *Dordick, G. 1997. Something left to lose: Personal relations and survival among New York's homeless. Philadelphia: Temple University Press.*

- Elgar, F. J. Davis, C. G. Wohl, M. J. Trites, S. J. Zelenski, J. M. & Martin, M. S. (2011). *Social capital, health and life satisfaction in 50 countries*. *Journal of Health & Place*,
- Fukuyama, F. (1995), *Trust: The Social Virtues and the Creation of Prosperity*, New York: Free Press, Chapter 9.
- Granovetter, mark. 1973, *the strength of weak ties*. *Ameri canjournal of social capital* logy 78: 1360-80-1995. *The Economic sociology of firms and Entrepreneurs*. In *Alegandro portes, ed. The Economic sociology of firms and Entrepreneurs*. In *Alegandro portes, ed., the E conomic sociology of immigration: Essayson net works, Ethicity, and Enter*
- Lee, Y. J. (2008), *Subjective quality of life measurement in Taipei*. *Building and Environment*, 43(7), 1205-1215.
- North, Dougless c, 1990, *institution, institutional change and, Economic performance*. New York canbridge university press.
- Pacione, M. (2003): *Urban environmental quality and Human Wellbeing a Social Geographical Perspective*, *Journal of Landscape and Urban Planning*, Vol. 65, No. 2.
- Patrick, R. (2002), *Developing sustaiablility indicators for residential areas: The public transit connection*, Simon Fraser University, United State.
- Pukeliene, Violeta and Viktoija Starkauskiene, (2011), *Quality of Life concepts, measurement and challenges*, SISTEMINIAI TYRIMAI.
- Putnam, Robert. And Goss, Kristin A (2002), *Introduction in Putnam, Robert, Democracy in Flux, The Evaluation of Social capital in Contemporary Society*. Oxford University press.
- Ring, J. Peredo, A. & Chrisman, J.(2010), *Business Networks and Economic Development in Rural Communities in the United States*, *Entrepreneurship Theory and Practice*, Vol.34, PP. 171-195
- Roback, J. (1982), *Wages, rents and the quality of life*, *Journal of Political Economy*, 90 (6): 1257-1278.
- Roback, J. (1982), *Wages, rents and the quality of life*, *Journal of Political Economy*, 90 (6): 1257-1278.
- Suzuki E. Takao S. Subramanian SV. Kumatsu H. Doi H. Kawachi I. (2010) *.Does low work place social capital have detrimental effect on worker's health? Social science and Medicine No.70 pp: 1367 1372.*
- UNFPA.(2007). *Unleashing the Potential of Urban Growth*, *State of world population* 2007.
- United Nations, (2007), *Indicators sustainable development: Guidelines and Methodologies*, third edition, New Yor.
- Whipple, J. M. Wiedmer, R. & Boyer, K. (2015). *A dyadic investigation of collaborative competence, social capital, and performance in Buyer-Supplier relationships*. *Journal of supply chain management*, 5, 2.
- *World Develop ment*, (1996), *Government action, social capital and development: Reviewing the evidence on synergy*, Pp 1119-1132.